

دانشگاه شاهرود
پایه

بیمه‌های اتکایی

دکتر مراد کردی

«امروزه کتاب‌خوانی و علم‌آموزی، نه تنها یک وظیفه‌ی ملی، که یک واجب دینی است.»^۱

در عصر حاضر یکی از شاخصه‌های ارزیابی رشد، توسعه و پیشرفت فرهنگی هر کشوری میزان تولید کتاب، مطالعه و کتاب‌خوانی مردم آن مرز و بوم است. ایران اسلامی نیز از دیرباز تاکنون با داشتن تمدنی چند هزارساله و مراکز متعدد علمی، فرهنگی، کتابخانه‌های معتبر، علما و دانشمندان بزرگ با آثار ارزشمند تاریخی، سرآمد دولت‌ها و ملت‌های دیگر بوده و در عرصه‌ی فرهنگ و تمدن جهانی به‌سان خورشیدی تابناک همچنان می‌درخشد و با فرزندان نیک‌نهاد خویش هنرنمایی می‌کند. چه کسی است که در دنیا با دانشمندان فرزانه و نام‌آور ایرانی همچون ابوعلی سینا، ابوریحان بیرونی، فارابی، خوارزمی و ... همچنین شاعران برجسته‌ای نظیر فردوسی، سعدی، مولوی، حافظ و ... آشنا نباشد و در مقابل عظمت آنها سر تعظیم فرود نیاورد. تمامی این افتخارات ارزشمند، برگرفته از میزان عشق و علاقه فراوان ملت ما به فراگیری علم و دانش از طریق خواندن و مطالعه منابع و کتاب‌های گوناگون است. به شکرانه‌ی الهی، تاریخ و گذشته ما، همیشه درخشان و پربار است. ولی اکنون در این زمینه در چه جایگاهی قرار داریم؟ آمار و ارقام ارائه‌شده از سوی مجامع و سازمان‌های فرهنگی در مورد سرانه‌ی مطالعه‌ی هر ایرانی، برایمان چندان امیدوارکننده نمی‌باشد.

کتاب، دروازه‌ای به سوی گستره‌ی دانش و معرفت است و کتاب خوب، یکی از بهترین ابزارهای کمال بشری است. همه‌ی دستاوردهای بشر در سراسر عمر جهان، تا آنجا که قابل کتابت بوده است، در میان دست‌نوشته‌هایی است که انسان‌ها پدید آورده و می‌آورند. در این مجموعه‌ی بی‌نظیر، تعالیم الهی، درس‌های پیامبران به بشر، و همچنین علوم مختلفی است که سعادت بشر بدون آگاهی از آنها امکان‌پذیر نیست. کسی که با دنیای زیبا و زندگی‌بخش کتاب ارتباط ندارد بی‌شک از مهم‌ترین دستاورد انسانی و نیز از بیشترین معارف الهی و بشری محروم است. با این دیدگاه، به‌روشنی می‌توان ارزش و مفهوم رمزی عمیق در این حقیقت تاریخی را دریافت که اولین خطاب خداوند متعال به پیامبر گرامی اسلام (ص) این است که «بخوان!» و در اولین

۱. پیام مقام معظم رهبری به مناسبت آغاز هفته کتاب ۷۲/۱۰/۴

سوره‌ای که بر آن فرستاده‌ی عظیم‌الشان خداوند، فرود آمده، نام «قلم» به تجلیل یاد شده‌است: «اقْرَأْ وَ رَبُّكَ الْأَكْرَمُ. الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ» در اهمیت عنصر کتاب برای تکامل جامعه‌ی انسانی، همین بس که تمامی ادیان آسمانی و رجال بزرگ تاریخ بشری، از طریق کتاب جاودانه مانده‌اند.

دانشگاه پیام‌نور با گستره‌ی جغرافیایی ایران‌شمول خود با هدف آموزش برای همه، همه‌جا و همه‌وقت، به‌عنوان دانشگاهی کتاب‌محور در نظام آموزش عالی کشورمان، افتخار دارد جایگاه اندیشه‌سازی و خردورزی بخش عظیمی از جوانان جویای علم این مرز و بوم باشد. تلاش فراوانی در ایام طولانی فعالیت این دانشگاه انجام پذیرفته تا با بهره‌گیری از تجربه‌های گرانقدر استادان و صاحب‌نظران برجسته کشورمان، کتاب‌ها و منابع آموزشی درسی شاخص و خودآموز تولید شود. در آینده هم، این مهم با هدف ارتقای سطح علمی، روزآمدی و توجه بیشتر به نیازهای مخاطبان دانشگاه پیام‌نور با جدیت ادامه خواهد داشت. به‌طور قطع استفاده از نظرات استادان، صاحب‌نظران و دانشجویان محترم، ما را در انجام این وظیفه‌ی مهم و خطیر یاری‌رسان خواهد بود. پیشاپیش از تمامی عزیزانی که با نقد، تصحیح و پیشنهادهای خود ما را در انجام این وظیفه‌ی خطیر یاری می‌رسانند، سپاسگزاری می‌نماییم. لازم است از تمامی اندیشمندانی که تاکنون دانشگاه پیام‌نور را منزلگاه اندیشه‌سازی خود دانسته و ما را در تولید کتاب و محتوای آموزشی درسی یاری نموده‌اند، صمیمانه قدردانی گردد. موفقیت و بهروزی تمامی دانشجویان و دانش‌پژوهان عزیز آرزوی همیشگی ما است.

دانشگاه پیام‌نور

فهرست مطالب

پانزده

پیشگفتار

۱	فصل اول: کلیات
۱	هدف کلی
۱	هدف‌های یادگیری
۱	مقدمه
۲	۱-۱ تعریف واژه بیمه
۳	۲-۱ تاریخچه بیمه
۴	۳-۱ تعریف بیمه اتکایی
۵	۴-۱ تاریخچه بیمه اتکایی
۶	۵-۱ تاریخچه بیمه اتکایی در ایران
۷	۶-۱ ماهیت و ضرورت بیمه اتکایی
۹	خلاصه فصل اول
۱۰	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل اول
۱۱	خودآزمایی تشریحی فصل اول
۱۳	فصل دوم: ماهیت حقوقی بیمه‌های اتکایی
۱۳	هدف کلی
۱۳	هدف‌های یادگیری
۱۳	مقدمه
۱۴	۱-۲ تعریف حقوقی بیمه اتکایی
۱۵	۲-۲ تئوری‌های مختلف مربوط به ماهیت حقوقی بیمه‌های اتکایی
۱۵	۱-۲-۲ تئوری شرکت
۱۸	۲-۲-۲ تئوری بیمه
۲۰	۳-۲-۲ تئوری وکالت

۲۲	۴-۲-۲ تنوری قرارداد مستقل
۲۲	۳-۲ اشکال مختلف بیمه‌های اتکایی
۲۳	۱-۳-۲ بیمه اتکایی اختیاری
۲۴	۲-۳-۲ بیمه اتکایی قراردادی
۲۶	۳-۳-۲ بیمه اتکایی اختیاری اجباری
۲۷	۴-۳-۲ بیمه اتکایی به‌روش صندوق
۲۸	۴-۲ انواع بیمه اتکایی از لحاظ حقوقی
۲۹	۱-۴-۲ بیمه اتکایی اختیاری
۳۱	۲-۴-۲ بیمه اتکائی اجباری یا قراردادی
۳۲	۳-۴-۲ قرارداد اتکایی نسبی
۳۲	۴-۴-۲ قرارداد اتکایی مازاد خسارت
۳۲	خلاصه فصل دوم
۳۳	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل دوم
۳۵	خودآزمایی تشریحی فصل دوم
۳۷	فصل سوم: ماهیت فنی بیمه‌های اتکایی
۳۷	هدف کلی
۳۷	هدف‌های یادگیری
۳۷	مقدمه
۳۸	۱-۳ روش اتکایی سرمایه‌ای
۳۹	۱-۱-۳ قرارداد مشارکت
۴۰	۲-۱-۳ قرارداد مازاد سرمایه
۴۱	۳-۱-۳ قرارداد اختیاری - اجباری
۴۲	۴-۱-۳ قرارداد اجباری - اختیاری
۴۳	۲-۳ روش‌های اتکایی غیرسرمایه‌ای
۴۳	۱-۲-۳ قرارداد مازاد خسارت
۴۷	۲-۲-۳ قرارداد مازاد زیان در مدت معین
۴۷	۳-۳ شروط خاص قرارداد سرمایه‌ای
۴۹	۴-۳ شروط خاص قرارداد غیرسرمایه‌ای
۵۱	۵-۳ تغییرات در قراردادهای اتکایی
۵۳	۱-۵-۳ حق بیمه قرارداد
۵۴	۶-۳ برقراری مجدد پوشش اتکایی
۵۸	۱-۶-۳ قرارداد مازاد زیان در مدت معین
۵۹	۷-۳ بیمه‌های اتکایی مختلط
۵۹	۱-۷-۳ قرارداد اتکایی مشارکت، مازاد سرمایه و مازاد خسارت
۶۰	۲-۷-۳ قرارداد اتکایی مشارکت و مازاد خسارت
۶۱	۳-۷-۳ سهم نگهداری

۶۲	۸-۳ بیمه‌های اتکایی متقابل
۶۲	۹-۳ شرکت‌های تکافل
۶۳	خلاصه فصل سوم
۶۳	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل سوم
۶۵	خودآزمایی تشریحی فصل سوم
۶۷	فصل چهارم: تفسیر قراردادهای بیمه اتکایی
۶۷	هدف کلی
۶۷	هدف‌های یادگیری
۶۷	مقدمه
۶۸	۱-۴ قراردادهای سرمایه‌ای
۷۲	۲-۴ قرارداد اتکایی مشارکت
۷۳	۳-۴ قراردادهای غیرسرمایه‌ای
۷۴	۱-۳-۴ بیمه اتکایی اختیاری
۷۵	۲-۳-۴ انواع قراردادهای اختیاری
۷۷	۴-۴ بیمه اتکایی اجباری یا قراردادی
۷۸	۱-۴-۴ قرارداد اتکایی نسبی
۷۸	۲-۴-۴ قرارداد اتکایی مازاد خسارت
۷۸	۵-۴ چگونگی انجام و انعقاد قراردادهای اتکایی
۷۹	خلاصه فصل چهارم
۸۰	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل چهارم
۸۱	خودآزمایی تشریحی فصل چهارم
۸۳	فصل پنجم: حسابداری اتکایی
۸۳	هدف کلی
۸۳	هدف‌های یادگیری
۸۳	مقدمه
۸۴	۱-۵ مدارک حسابداری
۸۵	۲-۵ اطلاعات مندرج در مدارک حسابداری
۸۶	۳-۵ انواع صورت‌حساب‌های اتکایی
۸۶	۱-۳-۵ براساس صادره
۸۸	۲-۳-۵ براساس سال مالی
۸۹	۴-۵ اقلام فنی مندرج در صورت‌حساب‌های اتکایی
۸۹	۱-۴-۵ حق بیمه
۸۹	۲-۴-۵ کارمزد اتکایی
۹۱	۳-۴-۵ ضریب خسارت
۹۲	۴-۴-۵ کارمزد اضافی

۹۲	۵-۴-۵ حق دلالی
۹۲	۵-۴-۶ خسارت
۹۳	۵-۴-۷ خسارت خالص نهایی
۹۳	۵-۴-۸ خسارت نقدی
۹۳	۵-۴-۹ ذخیره حق بیمه عاید نشده
۹۴	۵-۴-۱۰ روش های محاسبه حق بیمه عاید نشده
۹۷	۵-۴-۱۱ حق بیمه عاید نشده خالص
۹۷	۵-۴-۱۲ ذخیره خسارت معوق
۹۸	۵-۴-۱۳ بهره سپرده
۱۰۰	۵-۴-۱۴ حق بیمه پورترفوی
۱۰۰	۵-۴-۱۵ خسارت پورترفوی
۱۰۱	۵-۴-۱۶ روش تسویه کامل
۱۰۲	۵-۴-۱۷ مشارکت در منافع
۱۰۶	۵-۵ روش های مشارکت بیمه گر واگذارنده در سود بیمه گر اتکایی
۱۰۶	۵-۵-۱ روش درصد ثابت
۱۰۶	۵-۵-۲ روش مرحله ای
۱۰۷	۵-۵-۳ روش ضریب سود
۱۰۷	۵-۵-۴ روش ضریب خسارت
۱۰۸	۵-۶ دریافت و پرداخت حساب های اتکایی
۱۰۹	۵-۷ بردرو
۱۰۹	۵-۷-۱ بردروی حق بیمه
۱۰۹	۵-۷-۲ بردروی خسارت
۱۱۰	۵-۷-۳ بردروی تغییرات
۱۱۱	خلاصه فصل پنجم
۱۱۲	خودآزمایی چهارگزینه ای فصل پنجم
۱۱۴	خودآزمایی تشریحی فصل پنجم
۱۱۵	فصل ششم: موارد حقوقی بیمه های اتکایی
۱۱۵	هدف کلی
۱۱۵	هدف های یادگیری
۱۱۶	مقدمه
۱۱۶	۶-۱ جایگاه حقوقی بیمه های اتکایی
۱۱۸	۶-۲ طرفین قرارداد بیمه
۱۱۸	۶-۲-۱ بیمه گر
۱۱۸	۶-۲-۲ بیمه گزار
۱۱۹	۶-۲-۳ ذی نفع بیمه
۱۱۹	۶-۳ موضوع و تعریف حقوق بیمه و ویژگی های آن

۱۱۹	۱-۳-۶ بیمه نامه
۱۲۰	۲-۳-۶ حق بیمه
۱۲۰	۳-۳-۶ پرداخت خسارت
۱۲۱	۴-۳-۶ تعریف حقوق بیمه
۱۲۱	۵-۳-۶ ویژگی حقوق بیمه
۱۲۱	۶-۴ نحوه و شرایط انعقاد قرارداد بیمه
۱۲۱	۶-۴-۱ قواعد عمومی قراردادها
۱۲۳	۶-۵ اصالت و تازگی حقوق بیمه
۱۲۴	۶-۶ اصول معاملات بیمه
۱۲۴	۶-۶-۱ اصل حسن نیت
۱۲۵	۶-۶-۲ اصل احتمال
۱۲۵	۶-۶-۳ اصل تعاون
۱۲۵	۶-۶-۴ اصل جبران خسارت
۱۲۶	۶-۶-۵ قلمرو اصل جبران خسارت
۱۲۶	۶-۶-۶ اصل حق رجوع بیمه گر به مسئول خسارت
۱۲۶	۶-۷ ویژگی حقوق بیمه
۱۲۷	۶-۸ منابع و آبخورهای حقوق بیمه به طور فشرده
۱۲۹	۶-۹ دیدگاه (دکترین) دانشمندان و صاحب نظران حقوق و بیمه ای
۱۲۹	۶-۹-۱ اصالت و تازگی حقوق بیمه
۱۳۱	۶-۹-۲ عقد یا قرارداد بیمه
۱۳۲	۶-۹-۳ تعریف عقد بیمه
۱۳۲	۶-۹-۴ خصوصیات عقد بیمه
۱۳۶	۶-۱۰ شرایط اساسی صحت عقد بیمه
۱۳۶	۶-۱۰-۱ قصد طرفین و رضای آنها
۱۴۰	۶-۱۱ مورد معامله «موضوع بیمه»
۱۴۰	۶-۱۱-۱ خطر
۱۴۵	۶-۱۲ مشروعیت جهت معامله
۱۴۵	۶-۱۳ انعقاد قرارداد بیمه
۱۴۶	۶-۱۳-۱ پیشنهاددهنده (بیمه گزار)
۱۴۷	۶-۱۳-۲ شخصیت بیمه گزار
۱۴۷	۶-۱۳-۳ بررسی وضعیت مورد بیمه
۱۴۸	۶-۱۳-۴ بررسی خطرات مورد پیشنهاد
۱۴۸	۶-۱۳-۵ تعیین حق بیمه
۱۴۸	۶-۱۳-۶ صدور بیمه نامه و مندرجات بیمه نامه
۱۵۱	۶-۱۳-۷ تغییرات در بیمه نامه
۱۵۳	۶-۱۴ انحلال و بطلان قرارداد بیمه

۱۵۳	۶-۱۴-۱ بطلان
۱۵۶	۶-۱۴-۲ فسخ
۱۵۶	۶-۱۴-۳ انفساخ
۱۵۷	۶-۱۴-۴ تفاسخ (اقاله)
۱۵۷	۶-۱۴-۵ انقضا
۱۵۷	۶-۱۵-۱۵ فسخ قرارداد بیمه
۱۵۷	۶-۱۵-۱ خودداری بیمه‌گذار از اظهار حقایق و یا اظهارات خلاف واقع به‌طورر غیرعمدی
۱۵۸	۶-۱۵-۲ تشدید خطر
۱۵۸	۶-۱۵-۳ انتقال قهری یا ارادی مورد بیمه
۱۵۸	۶-۱۵-۴ ورشکستگی بیمه‌گر
۱۶۰	۶-۱۵-۵ انقضای قرارداد بیمه
۱۶۱	۶-۱۵-۶ از بین رفتن مورد بیمه
۱۶۲	۶-۱۵-۷ اقاله
۱۶۲	۶-۱۵-۸ انقضای مدت بیمه‌نامه
۱۶۲	۶-۱۵-۹ اشتباه در تنظیم قرارداد
۱۶۳	۶-۱۶-۱ تعهدات بیمه‌گر
۱۶۳	۶-۱۶-۱ پرداخت سریع و کامل خسارت
۱۶۳	۶-۱۶-۲ آشناکردن بیمه‌گذار به وظایف و تکالیفش
۱۶۴	۶-۱۶-۳ مواردی که موجب از بین رفتن حق و حقوق بیمه‌گذار می‌شود.
۱۶۴	۶-۱۶-۴ حفظ اسرار بیمه‌گذار
۱۶۴	۶-۱۶-۵ سایر تعهداتی که به‌موجب قانون به‌عهده طرفین معامله است.
۱۶۴	۶-۱۷-۱۷ تعهدات بیمه‌گذار
۱۶۴	۶-۱۷-۱ اعلام دقیق کیفیت خطر مورد بیمه
۱۶۵	۶-۱۷-۲ پرداخت به‌موقع حق بیمه
۱۶۶	۶-۱۷-۳ حفاظت متعارف از مورد بیمه
۱۶۶	۶-۱۷-۴ اعلام تشدید خطر
۱۶۷	۶-۱۷-۵ اعلام به موقع خسارت
۱۶۷	خلاصه فصل ششم
۱۶۷	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل ششم
۱۶۹	خودآزمایی تشریحی فصل ششم
۱۷۱	فصل هفتم: مدیریت اتکایی
۱۷۱	هدف کلی
۱۷۱	هدف‌های یادگیری
۱۷۲	مقدمه
۱۷۲	۷-۱ سازمان چیست؟
۱۷۴	۷-۱-۱ اجزای سازمان به‌عنوان یک سیستم

۱۷۵	۲-۷ جایگاه صنعت بیمه
۱۷۶	۳-۷ شاخص‌های ارزیابی صنعت بیمه
۱۷۶	۱-۳-۷ شاخص‌های اقتصادی و درآمدی
۱۷۷	۲-۳-۷ شاخص‌های نیروی انسانی
۱۷۷	۳-۳-۷ شاخص‌های مالی صنعت بیمه
۱۷۸	۷-۴ مدیریت ریسک چیست و چرا باید محتاط بود
۱۷۹	۷-۴-۱ رابطه بین مدیریت بیمه و ریسک بیمه
۱۸۱	۷-۴-۲ ماهیت ریسک‌های بیمه‌پذیر
۱۸۳	۷-۵ مدیریت واگذاری اتکایی
۱۸۴	۷-۵-۱ مدیریت واگذاری اتکایی ریسک‌ها
۱۸۵	۷-۵-۲ مدیریت صندوق‌های اتکایی
۱۸۵	۷-۵-۳ مدیریت واگذاری مجدد بیمه‌های اتکایی
۱۸۶	۷-۵-۴ ویژگی‌های بیمه اتکایی مجدد
۱۸۷	۷-۶ مدیریت عملکرد بیمه‌گری طی تغییر چرخه‌ها
۱۸۹	خلاصه فصل هفتم
۱۸۹	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل هفتم
۱۹۱	خودآزمایی تشریحی فصل هفتم
۱۹۳	فصل هشتم: بازارهای بیمه اتکایی (داخلی و خارجی)
۱۹۳	هدف کلی
۱۹۳	هدف‌های یادگیری
۱۹۳	مقدمه
۱۹۴	۸-۱ توزیع جهانی ریسک
۱۹۶	۸-۲ جنبه‌های حائز اهمیت بیمه‌های اتکایی
۱۹۶	۸-۲-۱ جنبه‌های اقتصادی
۱۹۶	۸-۲-۲ جنبه‌های فنی
۱۹۶	۸-۲-۳ جنبه‌های بین‌المللی
۱۹۶	۸-۳ انواع قراردادهای اتکایی
۱۹۶	۸-۳-۱ قرارداد اتکایی نسبی
۱۹۷	۸-۳-۲ قرارداد اتکایی غیرنسبی
۱۹۸	۸-۴ بازار بیمه و بیمه اتکایی چگونه عمل می‌کنند؟
۲۰۰	۸-۴-۱ چرخه‌های بازار بیمه اتکایی
۲۰۱	۸-۴-۲ محیط بازار
۲۰۱	۸-۴-۳ روش‌های انتقال ریسک
۲۰۲	۸-۵ بازار داخلی بیمه اتکایی
۲۰۲	۸-۵-۱ دفاتر فرعی شرکت‌های کارگزاری بیمه
۲۰۸	۸-۵-۲ بازار آسیا مناسب‌ترین جایگزین برای بازار اروپا

۲۰۹	۸-۶ بازار خارجی بیمه اتکایی
۲۱۳	۸-۶-۱ بازار لندن
۲۱۴	۸-۶-۲ لویدز
۲۱۶	۸-۶-۳ ستررایت
۲۱۷	۸-۶-۴ بروکرهای لویدز
۲۱۸	۸-۶-۵ انجمن بین‌المللی بیمه‌گری لندن (IUA)
۲۲۱	۸-۶-۶ بازارهای قاره‌ای اروپا
۲۲۳	۸-۶-۷ بازار بیمه اتکایی ایالات متحده آمریکا
۲۲۵	۸-۶-۸ بازار برمودا
۲۲۹	۸-۶-۹ ژاپن
۲۲۹	خلاصه فصل هشتم
۲۳۰	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل هشتم
۲۳۲	خودآزمایی تشریحی فصل هشتم
۲۳۳	فصل نهم: نمونه چند قرارداد بیمه اتکایی
۲۳۳	هدف کلی
۲۳۳	هدف‌های یادگیری
۲۳۴	مقدمه
۲۳۴	۹-۱ قرارداد (یا اسلیپ) چیست.
۲۳۵	۹-۲ ساختار قرارداد (اسلیپ)
۲۳۶	۹-۳ قرارداد اصلاح بازار (MRC)
۲۳۸	۹-۴ وضوح قرارداد
۲۳۹	۹-۴-۱ تهیه مدارک بیمه‌نامه
۲۴۰	۹-۴-۲ بیمه‌نامه موقت
۲۴۰	۹-۴-۳ امضا
۲۴۰	۹-۴-۴ چهارچوب متون قراردادها
۲۴۳	۹-۵ کلوز بیمه اتکایی اختیاری نسبی
۲۴۴	۹-۵-۱ سهم از ریسک اصلی
۲۴۴	۹-۵-۲ حق بیمه اتکایی اختیاری
۲۴۵	۹-۵-۳ نظیر به نظیر
۲۴۵	۹-۵-۴ کلوزهای خسارت
۲۴۶	۹-۵-۵ قانون و حوزه قضایی
۲۴۶	۹-۶ متون (وردینگ) بیمه‌های اتکایی قراردادی
۲۴۸	۹-۶-۱ دیباچه
۲۴۸	۹-۶-۲ کلوز بیمه اتکایی
۲۴۹	۹-۶-۳ کلوزهای محدودیت
۲۴۹	۹-۶-۴ قرارداد پیوسته

۲۴۹	۵-۶-۹ قرارداد دوره ثابت
۲۴۹	۶-۶-۹ کلوز محدوده جغرافیایی
۲۵۰	۷-۶-۹ کلوز خاتمه (یا فسخ) خاص
۲۵۱	۸-۶-۹ کلوز قبولی اتکایی خاص
۲۵۱	۹-۶-۹ کلوزهای پرداخت
۲۵۴	۱۰-۶-۹ کلوزهای متفرقه
۲۵۹	۷-۹ کلوزهای قراردادهای نسبی
۲۵۹	۱-۷-۹ کلوز واگذاری
۲۶۰	۲-۷-۹ حد واگذاری
۲۶۰	۳-۷-۹ نگهداشت واگذاری
۲۶۱	۴-۷-۹ سوابق کلوز واگذاریها
۲۶۱	۵-۷-۹ کلوز حسابداری
۲۶۱	۶-۷-۹ کلوزهای حق بیمه
۲۶۲	۷-۷-۹ کلوزهای خسارت
۲۶۳	۸-۷-۹ کلوز انتقال پرتفو
۲۶۴	۹-۷-۹ کلوزهای ذخایر (یا سپرده) حق بیمه و خسارت
۲۶۵	۸-۹ کلوزهای بیمه اتکایی غیرنسبی
۲۶۵	۱-۸-۹ کلوز اساس پوشش
۲۶۵	۲-۸-۹ مبنای ریسکهای ملحق شده درطول دوره (یا بیمهنامههای صادره یا RAD)
۲۶۶	۳-۸-۹ مبنای خسارتهای واقع شده درطول دوره ('LOD')
۲۶۷	۴-۸-۹ مبنای خسارت کشف شده/ خسارت ادعا شده
۲۶۷	۵-۸-۹ حق بیمه
۲۶۷	۶-۸-۹ کلوز خسارت خالص نهایی UNL
۲۶۹	۷-۸-۹ بیمههای اتکایی دیگر (یا ویژه)
۲۷۰	۸-۸-۹ کلوز خالص لاینهای نگه داشته شده
۲۷۰	۹-۸-۹ حدود و فرانشیزها (کسورات)
۲۷۱	۱۰-۸-۹ کلوز برقراری پوشش مجدد
۲۷۱	۱۱-۸-۹ کلوزهای خسارت
۲۷۹	۱۲-۸-۹ کلوزهای متفرقه
۲۷۹	۹-۹ استثنائات قرارداد
۲۸۰	۱-۹-۹ استثنائات عمومی
۲۸۱	خلاصه فصل نهم
۲۸۱	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل نهم
۲۸۴	خودآزمایی تشریحی فصل نهم

پیشگفتار

توسعه فعالیت‌های اقتصادی، ایجاد واحدهای عظیم صنعتی، ناوگان بزرگ هوایی و دریایی، پروژه‌های بزرگ نفت و انرژی، پوشش‌های مسئولیت و وجود تجمع خطر در رشته‌های مختلف بیمه و خسارات ناشی از حوادث طبیعی، تعهدات شرکت‌ها بیمه را روزبه‌روز افزون‌تر کرده است.

شرکت‌های بیمه برای کاهش تعهدات سنگین خود راهی جز واگذاری بخشی از تعهدات خود به دیگر شرکت‌های بیمه ندارند. این واگذاری به‌روش‌های مختلف صورت می‌گیرد که به آن بیمه اتکایی گفته می‌شود.

همان‌طور که بیمه‌گذاران خطراتی را که اموال، دارایی و زندگی آن‌ها را تهدید می‌کند را با خرید بیمه‌نامه‌ای به شرکت‌های بیمه منتقل می‌کنند. شرکت‌های بیمه نیز خطرات و خسارات سنگین و بزرگ که مازاد بر توان نگهداری آن‌ها است و ممکن است وضعیت مالی آن‌ها را با مخاطره روبه‌رو سازد را با عقد قرارداد اتکایی به شرکت‌های بیمه دیگر که همان بیمه‌گران اتکایی هستند انتقال می‌دهند. به عبارت دیگر بیمه اتکایی یعنی دوباره بیمه کردن.

در نگارش مطالب این کتاب سعی شده است فقط آن بخش از مطالب بیمه اتکایی که فقط جنبه کاربردی دارد و به‌طور روزمره در بخش‌های اتکایی مورد استفاده قرار می‌گیرد به زبانی ساده و قابل درک و به‌صورت کامل بیان شود. به‌خصوص آنچه در عملیات اتکایی مهم است، تقسیم و توزیع ریسک براساس نوع قرارداد اتکایی به‌صورت عملی است که در این زمینه تمرین‌های زیادی باید انجام شود و این برنامه نیز فقط در کلاس درس و ضمن ارائه توضیحات لازم امکان‌پذیر است.

در خاتمه از همه کسانی که در تدوین این اثر یاری کره‌اند به‌ویژه دوست خوبم جناب آقای دکتر علیرضاپور، همکار گرامی سرکار خانم دکتر سمانه ناصری، فرزند برومندم محمدسعید کردی، جناب آقای سلطانی مدیریت بیمه‌های اتکایی شرکت بیمه تجارت و درنهایت مدیریت محترم تدوین و انتشارات دانشگاه پیام‌نور تشکر و قدردانی می‌کنم.

فصل اول

کلیات

هدف کلی

در این فصل ابتدا واژه بیمه را تعریف کرده سپس تاریخچه بیمه شرح داده شده پس از آن بیمه اتکایی را تعریف و تاریخچه بیمه اتکایی را در جهان و ایران شرح داده و در نهایت پس از بررسی ماهیت و ضرورت بیمه اتکایی با طرح تعدادی خودآزمایی چهارگزینه‌ای و تشریحی فصل به انتها می‌رسد.

هدف‌های یادگیری

بعد از مطالعه این فصل و حل مسائل آن باید بتوانید:

۱. بیمه را تعریف کنید.
۲. تاریخچه بیمه را تعریف کنید.
۳. بیمه اتکایی را تعریف کنید.
۴. تاریخچه بیمه اتکایی را در جهان و ایران تعریف کنید.
۵. و ماهیت و ضرورت بیمه اتکایی را تعریف کنید.

مقدمه

بیمه ایمن کردن مال یا جان از هر خطری در مدت معین در مقابل پرداختن مبلغ معین است. در فرهنگ فارسی معین بیمه چنین تعریف شده است: عملی است که اشخاص با پرداخت وجهی قراردادی منعقد می‌کنند که در صورتی که موضوع بیمه گذاشته شده به نحوی از انحا

در مخاطره افتد، شرکت بیمه از عهده خسارت برآید. در اسناد و مدارک موجود در ایران قبل از اسلام این گونه بوده که در کشورهای ساحلی اطراف خلیج فارس میان خود نوعی قراردادهای ضمانت به وجود می‌آوردند که مشابه بیمه دریایی بوده، در این قراردادهای طرفین متعاهدین قسمتی از خسارات وارد شده به زیان دیده را ضمانت می‌کرده‌اند اما بعد از ظهور اسلام در ایران بیمه به معنای امروزی مجهول بوده تاجایی که در قرن هجدهم و نوزدهم میلادی رواج بیمه بین اروپا و آمریکا اثری از بیمه در ایران نبوده است. تعریفی که قانونگذار کشور ما در ماده یک قانون بیمه مصوب ۱۳۱۶ از بیمه ارائه می‌دهد این است که بیمه عقدی است که به موجب آن یک طرف تعهد می‌کند در ازای پرداخت وجه یا وجوهی از طرف دیگر در صورت وقوع یا بروز حادثه خسارت وارده بر او را جبران کرده یا وجه معینی بپردازد. در این بخش ابتدا واژه بیمه را تعریف کرده سپس تاریخچه بیمه شرح داده شده پس از آن بیمه اتکایی را تعریف و تاریخچه بیمه اتکایی را در جهان و ایران شرح داده و در نهایت پس از بررسی ماهیت و ضرورت بیمه اتکایی مطالب خاتمه می‌یابد.

۱-۱ تعریف واژه بیمه

درباره ریشه‌یابی واژه بیمه دیدگاه و نگرش‌ها گوناگون‌اند:

(الف) در فرهنگ معین آمده است که برخی بر این باورند که این واژه از زبان هندی و واژه بیما گرفته شده است و ریشه سانسکریت دارد که با واژه بیم در زبان پارسی هم ریشه است.

(ب) برخی دیگر بر این نظرند که بیمه ترجمه واژه روسی استرخوانی به معنای ضد بیم و ترس است و استدلال می‌کنند که نخستین بار روس‌ها در ایران به کارهای بیمه‌ای پرداختند.

(پ) برخی واژه بیمه را یکسره واژه پارسی می‌دانند و به استناد کتاب امسالک و ممالک ابواسحاق ابراهیم اصطخری می‌گویند که بیمه نام شهری در دیار طبرستان و دیلم بوده است. به هر حال ریشه و آبشخور واژگانی بیمه هرچه باشد معنا و مفهوم و مکانیسم مشارکتی و فنی آن یکی است و آن عبارت از ضمانت یا تضمین و پوشش‌های گروهی و سازمان‌یافته‌ای است که برای رویارویی با پیامد خطرهای و ضررها و ایجاد آرامش و اطمینان و تعادل در زندگی اجتماعی و اقتصادی انسان‌ها پدیدار شده است.^۱

۱. دکتر جانعلی محمود صالحی / حقوق بیمه.

به‌طور کلی بیمه ایمن کردن مال یا جان از هر خطری در مدت معین در مقابل پرداختن مبلغ معین است. در فرهنگ فارسی معین بیمه چنین تعریف شده است: عملی است که اشخاص با پرداخت وجهی قراردادی منعقد می‌کنند که در صورتی که موضوع بیمه گذاشته شده به‌نحوی از انجا در مخاطره افتد، شرکت بیمه از عهده خسارت برآید. تعریفی که قانونگذار کشور ما در ماده یک قانون بیمه مصوب ۱۳۱۶ از بیمه ارائه می‌دهد این است که بیمه عقدی است که به‌موجب آن یک‌طرف تعهد می‌کند درازای پرداخت وجه یا وجوهی از طرف دیگر در صورت وقوع یا بروز حادثه خسارت وارده بر او را جبران کرده یا وجه معینی بپردازد. متعهد را بیمه‌گر، طرف تعهد را بیمه‌گزار، وجهی را که بیمه‌گزار به بیمه‌گر می‌پردازد حق بیمه، آنچه را که بیمه می‌شود موضوع بیمه می‌نامند.^۱

۱-۲ تاریخچه بیمه

در مورد تاریخچه بیمه در کشورمان ایران پیدایش بیمه و رواج آن بین مفهوم امروزی سابقه و مدارک چندانی در دسترس نیست اما آنچه که مسلم است می‌توانیم بگوییم که بیمه به‌شکل امروزی در میان مردم ایران آن زمان مرسوم نبوده است و لیکن با توجه به حس نوع دوستی، خلق نوعی تعاون و معاضدت وجود داشته است.

در اسناد و مدارک موجود در ایران قبل از اسلام این گونه بوده که کشورهای ساحلی اطراف خلیج فارس میان خود نوعی قراردادهای ضمانت به‌وجود می‌آوردند که مشابه بیمه دریایی بوده، در این قراردادها طرفین متعاهدین قسمتی از خسارات وارد شده به زیان دیده را ضمانت می‌کرده‌اند اما بعد از ظهور اسلام در ایران بیمه به‌معنای امروزی مجهول بوده تاجایی که در قرن هجدهم و نوزدهم میلادی وجود رواج بیمه بین اروپا و آمریکا اثری از بیمه در ایران نبوده است.

سابقه بیمه به‌شکل امروزی در ایران برمی‌گردد به زمان ناصرالدین شاه قاجار در سال ۱۲۶۸ هجری شمسی که در این زمان بیمه وارد فرهنگ کشور ما شده است. در سال ۱۲۲۰ هجری شمسی برای تأسیس اداره بیمه حمل و نقل، امتیاز آن از طرف پادشاه ایران به یک کمپانی روس واگذار شد، مسئول این کمپانی یک تبعه روسی به‌نام لازار پولیاکف بود، در ضمن واگذاری این امتیاز شرط شده بود که اگر صاحب امتیاز ظرف مدت سه سال نتواند اداره بیمه حمل و نقل را در ایران راه‌اندازی کند این امتیاز لغو خواهد شد.

۱. جعفر معزی حقوق بیمه.

در زمان پیروزی انقلاب در سال ۱۳۵۷ بازار بیمه ایران صحنه فعالیت، شرکت دولتی (بیمه ایران) و دوازده شرکت خصوصی و دو شرکت بیمه خارجی بود. اما در سال ۱۳۵۸ با تصمیم شورای انقلاب شرکت‌های خصوصی ملی اعلام و پروانه دو شرکت خارجی لغو شد.

قانون اساسی کشور ما فعالیت بیمه در ایران را جزء بخش عمومی تلقی کرده و در اصول ۴۴، ۲۹، ۲۱، ۳ در مورد آن صحبت کرده و زیر نظر دولت اداره می‌شده تا اینکه قانونگذار برای تعمیم و گسترش بیمه با قرارداد اصل چهل و چهار قانون اساسی در شهریورماه ۱۳۸۰ قانون تأسیس شرکت بیمه غیردولتی را تصویب کرد.^۱

۱-۳ تعریف بیمه اتکایی

بیمه اتکایی نوعی بیمه است که به موجب آن بیمه‌گر مستقیم بیمه‌گر اتکایی را در نتایج مالی تعهدات بیمه خود به‌روش‌های مختلف مشارکت می‌دهد. با بیمه اتکایی خطر بین چندین شرکت بیمه در داخل و خارج از کشور تقسیم می‌شود، بنابراین در صورت بروز خسارتی بزرگ وضعیت مالی یک شرکت با مخاطره روبه‌رو نخواهد شد. به عبارت ساده‌تر، بیمه اتکایی یعنی تقسیم ریسک و توزیع خطر. مکانیزم بیمه‌های اتکایی بدین طریق است که بیمه‌گر اتکایی درازای دریافت مبلغی (حق بیمه) تمام یا بخشی از تعهدات بیمه‌گر واگذارنده را برعهده می‌گیرد.^۲

سرمایه و اندوخته شرکت‌های بیمه اگرچه مبالغ قابل توجهی است لکن در مقایسه با تعهدات بسیار سنگینی که قبول می‌کنند بسیار اندک و ناچیز است به همین دلیل در مقابل حوادث و خطرات بزرگ فوق‌العاده آسیب‌پذیر هستند.

توسعه فعالیت‌های اقتصادی، ایجاد واحدهای عظیم صنعتی، ناوگان بزرگ هواپیمایی و دریایی، پروژه‌های بزرگ نفت و انرژی، پوشش‌های مسئولیت و وجود تجمع خطر در رشته‌های مختلف بیمه و خسارات ناشی از حوادث طبیعی، تعهدات شرکت‌ها بیمه را روز به روز افزون‌تر کرده است.

۱. جعفر معزی حقوق بیمه.

۲. شناخت انواع بیمه؛ فصلنامه صنعت بیمه، شماره دهم، بهار ۷۸، ص ۳۷.

شرکت‌های بیمه برای کاهش تعهدات سنگین خود راهی جز واگذاری بخشی از تعهدات خود به دیگر شرکت‌های بیمه ندارند. این واگذاری به‌روش‌های مختلف صورت می‌گیرد که به آن بیمه اتکایی گفته می‌شود.

همان‌طور که بیمه‌گذاران خطرانی را که اموال، دارایی و زندگی آن‌ها را تهدید می‌کند با خرید بیمه‌نامه‌ای به شرکت‌های بیمه منتقل می‌کنند شرکت‌های بیمه نیز خطرات و خسارات سنگین و بزرگ که مازاد بر توان نگهداری آن‌ها است و ممکن است وضعیت مالی آن‌ها را با مخاطره روبه‌رو سازد با عقد قرارداد اتکایی به شرکت‌های بیمه دیگر که همان بیمه‌گران اتکایی هستند انتقال می‌دهند. به عبارت دیگر بیمه اتکایی یعنی دوباره بیمه کردن.

۱-۴ تاریخچه بیمه اتکایی

اولین نشانه‌ای که از بیمه اتکایی به ثبت رسیده است مربوط به یک سفر دریایی در سال ۱۳۷۰ میلادی است. در سال ۱۶۸۱ میلادی لوئی چهارم با صدور فرمانی مجوز بیمه اتکایی را در فرانسه صادر کرد. در قرن هجدهم بیمه اتکایی در اروپا توسعه و گسترش پیدا کرد تا اینکه در سال ۱۸۶۱ میلادی در عمل مقررات متعدد در این زمینه تدوین شد بنابراین سال ۱۸۶۴ را باید نقطه عطفی در بیمه اتکایی بدانیم. اولین شرکت‌های بیمه اتکایی که به وجود آمدند شرکت‌های بیمه وابسته به شرکت‌های دیگر بودند که اولین آن شرکت بیمه ولسر^۱ است که در سال ۱۸۶۴ تأسیس شد. این شرکت‌ها مازاد ظرفیت شرکت‌های مادر را به عهده می‌گرفتند. امروزه تعداد زیادی از این شرکت‌ها هنوز با توان زیاد در عرصه بیمه اتکایی دنیا فعالیت می‌کنند که در این میان می‌توان به شرکت بیمه اتکایی سوئیس (سوئیس ری)^۲ اشاره کرد این شرکت توسط سه شرکت دیگر سوئیسی در سال ۱۸۶۴ تأسیس شد و در شرایط فعلی (سال ۱۹۹۶) با حق بیمه چهار میلیارد و سیصد و هفتاد و دو میلیون دلار دومین شرکت بیمه اتکایی دنیا است. اولین شرکت بیمه اتکایی که به صورت مستقل و حرفه‌ای شروع به کار کرد شرکت بیمه کلن ری^۳ است که در سال ۱۸۶۴ در شهر کلن آلمان تأسیس شد. این شرکت در سال ۱۹۹۶ در رده هفتم شرکت بیمه اتکایی از نظر حجم حق بیمه قرار دارد.

1. Vesler

2. Swiss Re

3. Cologne

در کشور انگلستان نیز شرکت‌های زیادی به صورت وابسته به وجود آمدند که برخی از آن‌ها از صحنه بیمه‌ای خارج شده و برخی هنوز در حال فعالیت هستند اما اولین شرکت‌هایی به صورت حرفه‌ای در انگلیس تأسیس شدند شرکت بیمه اتکایی مرکانتایل اند جنرال^۱ در سال ۱۹۹۰ و شرکت بریتیش اند یوروپین^۲ در سال ۱۹۰۸ است. در کشورهای در حال توسعه نیز بیمه‌های اتکایی اغلب توسط شرکت‌هایی که دولتی ارائه شده است که از این دسته به شرکت بیمه اتکایی شیلی در سال ۱۹۲۰ می‌توان اشاره کرد.

۱-۵ تاریخچه بیمه اتکایی در ایران

در ایران سابقه بیمه اتکایی به سال ۱۳۵۰ و تشکیل بیمه مرکزی ایران برمی‌گردد. در این سال پس از تأسیس بیمه مرکزی و شرح و تعیین وظایف آن انجام بیمه‌های اتکایی اجباری برای شرکت‌های بیمه خصوصی آن زمان در دستور کار قرار گرفته و به صورت عملی بیمه اتکایی گام در صنعت بیمه ایران گذاشت حال پس از گذشت قریب به ۳۷ سال مشکلات فراروی صنعت بیمه در این خصوص همچنان باقی و لاینحل مانده است با گذر از مرحله ورود شرکت‌های بیمه خصوصی به جمع شرکت‌های بیمه دولتی گرچه صنعت بیمه ما دچار تغییراتی مثبت و درخور توجه شده لیکن آنچه می‌بایست و آنچه در شان آن است به وقوع نپیوسته است از آنجایی که محور مقالات و بحث پیش‌رو در زمینه عملیاتی کردن برنامه تحول صنعت بیمه است بنابراین موضوع این کتاب که در رابطه با وضعیت کنونی بیمه‌های اتکایی است باید با توجه به برنامه تحول و در نظر داشتن آن تبیین شود بیمه‌های اتکایی از انواع بیمه‌نامه‌هایی است که موجبات برقراری روابط بین شرکت‌های مختلف بیمه‌ای داخلی با سایر شرکت‌های بیمه در نقاط مختلف دنیا را فراهم و علاوه بر جنبه بیمه‌گری آن معرف بازارهای بیمه‌ای داخلی در سطح بین‌المللی است بنابراین همواره از توجه خاصی برخوردار است همکاری مناسب و فعالیت توأم با پیشرفت شرکت‌های بیمه‌ای ما با بیمه‌گران بزرگ اتکایی در دنیا نه تنها موجبات معرفی ما را به صنعت بیمه بین‌المللی فراهم می‌سازد بلکه پشتوانه اتکایی مناسبی را نیز برای ریسک‌های بزرگ بیمه‌گران ما در اختیارشان قرار می‌دهد متأسفانه در سالیان اخیر به علت

1. Mercantile and General

2. British and European